

Warszawa, 27 marca 2017 r.

dr Justyna Łacny
Instytut Nauk Prawnych
Polska Akademia Nauk

Załącznik nr 2

Autoreferat informujący o zainteresowaniach i osiągnięciach w działalności naukowo-badawczej w rozumieniu art. 18a ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 882)

- 1 Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej**
 - 1) **2000 r. – tytuł magistra prawa** uzyskany po odbyciu studiów magisterskich na kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Praca magisterska pt. *Zasada bezpieczeństwa obrotu handlowego. Rozważania na tle klauzuli rebus sic stantibus*, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Jerzego Jacyszyna, uzyskała wyróżnienie dziekana Wydziału Prawa i Administracji;
 - 2) **2002 r. – dyplom ukończenia studiów podyplomowych w zakresie integracji europejskiej**, uzyskany w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego. Praca dyplomowa pt. *Ochrona interesów finansowych UE ze szczególnym uwzględnieniem OLAF*, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Przemysława Saganka;
 - 3) **2009 r. – stopień doktora nauk prawnych**, nadany uchwałą Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk z 9 stycznia 2009 r. Rozprawa doktorska pt. *Instrumenty ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej w dziedzinie polityki regionalnej* napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Władysława Czaplińskiego, recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Wróbel i prof. dr hab. Artur Nowak-Far.

2 Edukacja i doświadczenie zawodowe, w tym zatrudnienie w jednostkach naukowych

- 1) **1995-2000** – studia magisterskie na kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego;
- 2) **2001-2002** – studia podyplomowe w zakresie integracji europejskiej w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego;
- 3) **2001-2003** – asystent projektów Phare MCP/1412/02 i PL9904.05 realizowanych w Ministerstwie Finansów przez zespół ekspercki Europejskiego Biura ds. Przeciwdziałania Nadużyciom Finansowym (OLAF);
- 4) **2003-2004** – staż w Europejskim Biurze ds. Przeciwdziałania Nadużyciom Finansowym (OLAF) w Brukseli;
- 5) **2004-2006** – specjalista w Ministerstwie Finansów, Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE;
- 6) **2008-2009** – analityk w Kancelarii Senatu, Biuro ds. Międzynarodowych i Europejskich;
- 7) **2004-obecnie** – asystent, a od 2009 r. adiunkt w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, Zakład Prawa Europejskiego;
- 8) **2009-obecnie** – ekspert ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu w Wydziale Prawa Międzynarodowego i Europejskiego, merytorycznie nadzorowanym przez prof. dr hab. Cezarego Mika.

3 Osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 882)

Jako osiągnięcie naukowe, stanowiące podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych, w rozumieniu art. 16 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 882), przedstawiam monografię pt. *Korekty finansowe nakładane przez Komisję Europejską na państwa członkowskie za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy Unii Europejskiej*, opublikowaną nakładem wydawnictwa Wolters Kluwer, Warszawa 2017 r., s. 508 (recenzenci wydawniczy prof. dr hab. Jan Barcz, prof. dr hab. Władysław Czapliński).

Przedstawione w monografii korekty finansowe nakłada Komisja Europejska (Komisja) w toku rozliczania funduszy UE przekazywanych państwu członkowskim z

budżetu UE na poczet kosztów wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i polityki spójności, gdy poniesione w tym celu wydatki zostały dokonane niezgodnie z prawem UE. Z regulujących je przepisów UE wynika, że korekty finansowe są nakładane po przeprowadzeniu postępowań wyjaśniających, w których państwom członkowskim przysługuje prawo do przedstawienia stanowisk i dowodów związanych z zarzucanymi im naruszeniami prawa UE oraz proponowanymi wysokościami korekt finansowych. Komisja nakłada korekty finansowe w formie decyzji (art. 288 akapit 4 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE)), podlegających zaskarżeniu do Sądu UE i Trybunału Sprawiedliwości UE (TS) w trybie skargi o stwierdzenie nieważności aktu prawa UE (art. 263 TfUE). Z przepisów UE wynika również, że celem stosowania korekt finansowych jest zapewnienie zgodnego z prawem wydatkowania funduszy UE przez państwa członkowskie oraz umożliwienie Komisji sprawowania nadzoru nad stosowaniem prawa UE (art. 17 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), wykonywania budżetu UE (art. 317 TfUE) i ochrony interesów finansowych UE (art. 325 TfUE).

Problematyka korekt finansowych wzbudziła moje zainteresowanie ze względu na fakt, że korekty te, jako środek prawny, stosowany dla zapewnienia przestrzegania prawa UE, nie posiadają swojego bezpośredniego odpowiednika ani w prawie międzynarodowym, ani w prawie krajowym państw członkowskich. Przepisy UE ustalające zasady nakładania korekt finansowych nie ustaliły ich definicji, nie przesądziły ich charakteru prawnego. Zwróciło także moją uwagę, że relacje Komisji z państwami członkowskimi, zachodzące w związku z wydatkowaniem funduszy UE i nakładaniem korekt finansowych, przypominają relacje powstające pomiędzy organem administracyjnym, rozliczającym dotacje przyznane ze środków budżetowych, a jednostkami, zobowiązanymi do ich wydatkowania zgodnie z przepisami prawa, pod rygorem poniesienia dolegliwości finansowych, wynikających z ich naruszenia.

Tematykę korekt finansowych uznałam również za istotną ze względu na ich powszechne stosowanie, w rutynowo prowadzonych, przez Komisję, procedurach rozliczeń funduszy UE przekazywanych państwom członkowskim, a także na ich znaczącą wysokość, w porównaniu z innymi środkami prawnymi stosowanymi przez instytucje UE wobec państw członkowskich za naruszenia obowiązków wynikających z prawa UE. Łączna wysokość korekt finansowych nałożonych przez Komisję w latach 1994-2015 r. wyniosła 28,7 mld

euro¹. W porównaniu do korekt finansowych, najwyższe sankcje finansowe nałożone przez TS w trybie art. 260 TfUE, od czasu ich ustanowienia (1992), wyniosły 40 mln euro² i 30 mln euro³. Z możliwości nałożenia na państwo członkowskie sankcji finansowych za naruszenie wymogów związanych z przekraczaniem nadmiernego deficytu budżetowego Rada skorzystała tylko raz, nakładając na Hiszpanię w 2015 r. grzywnę w wysokości ok. 18 mln euro⁴.

Zwróciłam również uwagę, że mimo szerokiego stosowania przez Komisję korekt finansowych i ich znacznych wysokości, istotnych z punktu widzenia budżetów państw członkowskich, problematyka ta, jest sporadycznie podejmowana w piśmiennictwie prawniczym i nie stanowi przedmiotu żadnej monografii z zakresu prawa UE. Najpełniej została przedstawiona w dwóch anglojęzycznych podręcznikach prawa administracyjnego UE autorstwa P. Craiga⁵ oraz H. Hofmanna, G. Rowe'a i A. Türka⁶, a także w nieco starszych opracowaniach A.J.G. Ibáñeza⁷ i N. Hækkerupa⁸. Prace te nie odnoszą się jednak do interesującej mnie problematyki istoty i właściwości prawnych korekt finansowych, umożliwiających ocenę ich charakteru prawnego. Przedstawiana przeze mnie monografia, stanowiąca podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych, zmierza do wypełnienia istniejącej w tym zakresie luki w dorobku piśmiennictwa prawa UE.

Zbadana przeze mnie problematyka korekt finansowych wpisuje się w ustanowiony w prawie UE system środków prawnych, służących zapewnieniu przestrzegania prawa UE przez państwa członkowskie, poprzez groźbę zastosowania wobec nich dolegliwości finansowych

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Trybunału Obrachunkowego *Ochrona Budżetu UE do końca 2015 r.*, COM(2016) 486 final, s. 19.

² Wyrok TS w sprawie z 2 grudnia 2014 r. w sprawie C-196/13 *Komisja p. Republice Włoskiej*, EU:C:2014:2407.

³ Wyroki TS w sprawach C-184/11 *Komisja p. Królestwu Hiszpanii*; C-496/09 *Komisja p. Republice Włoskiej*; C-367/14 *Komisja p. Republice Włoskiej*; C-584/14 *Komisja p. Republice Greckiej*.

⁴ Decyzja Rady (UE) 2015/1289 z 13 lipca 2015 r. w sprawie nałożenia na Hiszpanię grzywny za manipulowanie danymi dotyczącymi deficytu we Wspólnocie Autonomicznej Walencji (Dz. Urz. UE L 198 z 28.7.2015, s. 19).

⁵ P. Craig, *EU Administrative Law*, Oxford University Press 2012; także P. Craig, *Shared Administration, Disbursement of Community Funds and the Regulatory State* [w:] H. Hofmann, A. Türk (red.), *Legal Challenges in EU Administrative Law, Towards an Integrated Administration*, Cheltenham Edward Elgar 2009, s. 34.

⁶ H. Hofmann, C. Gerard, A. Türk, *Administrative Law and Policy of the European Union*, Oxford University Press 2011.

⁷ G.A. Ibáñez, *Exceptions to Article 226: Alternative Administrative Procedures and the Pursuit of Member States*, *European Law Journal*, 2000, vol. 6, no. 2, s. 148.

⁸ N. Hækkerup, *Controls and sanctions EU law*, Copenhagen 2001.

przez instytucje UE. Należą do nich, oprócz korekt finansowych nakładanych przez Komisję, okresowe kary pieniężne i ryczałty, które może nałożyć TS na państwo członkowskie za niewykonanie wyroku potwierdzającego uchybienie zobowiązaniu ciążącemu na nim z mocy prawa UE lub niepoinformowanie Komisji o środkach podjętych w celu transpozycji dyrektywy przyjętej w procedurze ustawodawczej (art. 260 TfUE). Celowi temu służą również sankcje finansowe, które może nałożyć na państwo członkowskie Rada za naruszenie wymogów związanych z koordynowaniem polityk gospodarczych i przekroczenie nadmiernego deficytu budżetowego, obowiązujące w ramach Unii Gospodarczej i Walutowej (UGiW) (art. 121 i art. 126 ust. 11 TfUE).

Stosowanie przez instytucje UE wymienionych środków prawnych wskazuje, że UE uznaje bodźce finansowe za efektywny środek służący zapewnieniu wykonywania przez państwa członkowskie obowiązków wynikających z członkostwa w UE. Na tle okresowych kar pieniężnych i ryczałtów (art. 260 TfUE) oraz sankcji finansowych (art. 121 i art. 126 ust. 11 TfUE), korekty finansowe wyróżniają się powszechnością stosowania, znaczną wysokością wymierzanych kwot oraz złożonym i szczegółowym sposobem regulacji prawnych.

Z prawnego punktu widzenia, istotną cechą wyróżniającą korekty finansowe spośród pozostałych środków prawnych służących zapewnieniu przestrzegania prawa UE przez państwa członkowskie, jest ich sporny charakter prawny. Przedmiotem kontrowersji w debacie prowadzonej w tym przedmiocie przez instytucje UE, państwa członkowskie i w doktrynie prawa UE, jest możliwość zakwalifikowania korekt finansowych jako sankcji, nakładanych przez Komisję na państwa członkowskie za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE. W debacie tej Komisja i sądy unijne skłaniają się ku stanowisku, że korekty finansowe nie stanowią sankcji, gdyż nie mają charakteru represyjnego, lecz wyłącznie restytucyjny, a ich nakładanie nie powoduje dla państw członkowskich dolegliwości, natomiast państwa członkowskie i przedstawiciele nauki najczęściej wyrażają pogląd przeciwny. Należy przy tym uwzględnić, że również ustalenia dogmatyki w przedmiocie sankcji, dokonywane w drodze orzecznictwa sądów unijnych i doktryny prawa UE, nie mają charakteru całościowego, lecz dotyczą poszczególnych cech, czy też właściwości prawnych sankcji, i jak dotąd, nie zostało ustalone uniwersalne, teoretycznoprawne znaczenie pojęcia sankcji wraz z elementami składającymi się na jej strukturę.

Wskazane okoliczności uzasadniły cel omawianej monografii, którym jest ustalenie istoty i właściwości prawnych korekt finansowych, umożliwiające ocenę ich charakteru

prawnego. W pracy została postawiona teza, że korekty finansowe cechują właściwości prawne charakterystyczne dla sankcji.

Teza ta została zweryfikowana poprzez przeprowadzenie analiz na dwóch płaszczyznach badawczych, obejmujących stan prawa UE dotyczący korekt finansowych oraz problematykę sankcji w ujęciu teoretycznoprawnym. Na pierwszej płaszczyźnie badawczej poddane zostały analizie przepisy UE regulujące korekty finansowe oraz odnoszące się do nich orzecznictwo sądów unijnych i poglądy nauki prawa UE, umożliwiające określenie pojęcia i właściwości prawnych korekt finansowych. W wyniku tej analizy zostały ustalone przesłanki warunkujące nakładanie korekt finansowych, sposób ustalania ich wysokości i wpływające na to kryteria, relacje prawne zachodzące pomiędzy państwami członkowskimi a Komisją w toku ich nakładania, funkcje spełniane przez korekty finansowe, zasady odpowiedzialności prawnej państw członkowskich, właściwości postępowań, w których są nakładane, formy prawne ich orzekania oraz sposób sądowej kontroli ustalających je rozstrzygnięć. Na drugiej płaszczyźnie badawczej został poddany analizie dorobek orzecznictwa i teorii prawa dotyczący sankcji w prawie UE, powstające na tym gruncie problemy terminologiczne, elementy składające się na strukturę sankcji, spełniane przez nie funkcje, ich rodzaje i właściwości prawne.

Cel pracy zdeterminował zastosowane w niej metody badawcze. Z uwagi na jej teoretyczny charakter, badania zostały przeprowadzone przy użyciu metody formalno-dogmatycznej, polegającej na analizie językowo-logicznej tekstów prawnych, ukierunkowanej na odczytanie znaczenia zawartych w nich norm prawnych i ocenę przyjętych rozwiązań. Przedmiotem badań były przepisy UE dotyczące finansowania WPR⁹ i polityki spójności¹⁰ z funduszy UE obowiązujące w obecnym okresie programowania 2014-

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz.Urz. UE L 347 z 20.12.2013, s. 549); rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 907/2014 z 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczych i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, zabezpieczeń oraz stosowania euro (Dz. Urz. UE L 255 z 28.8.2014, s. 18); rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 908/2014 z 6 sierpnia 2014 r. ustanawiające zasady dotyczące stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do agencji płatniczych i innych organów, zarządzania finansami, rozliczania rachunków, przepisów dotyczących kontroli, zabezpieczeń i przejrzystości (Dz. Urz. UE L 255 z 28.8.2014, s. 59).

¹⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na

2020, jak i przepisy wcześniejsze. Oprócz egzegezy przepisów prawa UE niezbędne było równoległe odwołanie się do orzecznictwa sądów UE. W pracy została również zastosowana metoda historyczna, służąca badaniu nieobowiązujących już przepisów, która stworzyła możliwość prześledzenia ewolucji regulacji dotyczących korekt finansowych i odnoszących się do nich poglądów dogmatyki. Metoda prawnoporównawcza pozwoliła natomiast na zestawianie rozwiązań prawnych stosowanych w zakresie korekt finansowych w ramach WPR i polityki spójności oraz formułowanie wynikających stąd wniosków. Oprócz tekstów prawnych, które były podstawowym przedmiotem badań, cel pracy wymagał przeanalizowania orzecznictwa sądów unijnych (TS i Sądu UE), dokumentów instytucji UE oraz dorobku nauki prawa odnoszących się do badanych zagadnień.

Zastosowane podejście badawcze umożliwiło realizację celu pracy i ustalenie istoty i właściwości prawnych korekt finansowych, umożliwiające ocenę ich charakteru prawnego. Zdeterminowało ono strukturę pracy i kolejność przedstawionych w niej rozdziałów.

Przedstawiana monografia składa się z wprowadzenia, dziesięciu rozdziałów i wniosków końcowych. Rozdział pierwszy wprowadza w problematykę pracy. Zostało w nim przedstawione pojęcie korekt finansowych i pojęcia z nim związane, tj. nieprawidłowości, nadużycia finansowego, systemu zarządzania i kontroli oraz błędu. W rozdziale drugim została omówiona ewolucja przepisów wspólnotowych dotyczących korekt finansowych, umożliwiająca prześledzenie poszczególnych etapów ich kształtowania.

Przedmiotem rozdziałów 3-7 są przepisy z zakresu WPR i polityki spójności określające zasady nakładania korekt finansowych w okresie programowania 2014-2020. Przedmiotem rozdziału trzeciego są WPR i polityka spójności, jako obszary, w których są nakładane korekty finansowe. Zostały w nim scharakteryzowane zasady finansowania tych polityk z funduszy UE, wymogi instytucjonalne, które muszą spełniać państwa członkowskie w ramach ich wdrażania, zarządzanie dzielone, które wyznacza relacje zachodzące pomiędzy

rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.Urz. UE L 347 z 20.12.2013, s. 320); rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 z 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz.Urz. UE L 138 z 13.5.2014, s. 5).

Komisją i państwami członkowskimi w dziedzinie wydatkowania funduszy UE, a także funkcje korekt finansowych, które w założeniu prawodawcy unijnego powinny być osiągnięte poprzez ich stosowanie. Rozdział czwarty dotyczy przesłanek nakładania korekt finansowych, tj. określonych rodzajowo naruszeń prawa w toku wydatkowania funduszy UE, których popełnienie warunkuje możliwość ich nałożenia. Została w nim również zaprezentowana problematyka uznania przysługującego Komisji w toku stosowania korekt finansowych. Istotną, a zarazem złożoną kwestią są zasady ustalania wysokości korekt finansowych i tej tematyce został poświęcony piąty rozdział pracy. Dwa kolejne rozdziały dotyczą postępowań, w których Komisja podejmuje decyzje ustalające korekty finansowe (rozdział szósty), a sądy UE sprawują ich sądową kontrolę w trybie skargi o stwierdzenie nieważności aktu prawa UE (art. 263 TFUE) (rozdział siódmy).

Zrealizowanie celu pracy i wypracowanie stanowiska w sprawie charakteru prawnego korekt finansowych, w tym ocena, czy uzasadnione jest uznanie ich za sankcje, wymagało przedstawienia problematyki sankcji. Stanowiła ona przedmiot rozdziału ósmego, w którym sankcje zostały przedstawione z perspektywy teoretycznoprawnej oraz prawa UE. Omówione zostały przyjmowane w teorii prawa definicje pojęcia sankcji, elementy składające się na strukturę sankcji, wyróżniane rodzaje sankcji, pełnione przez nie funkcje oraz wymogi warunkujące skuteczność sankcji. Następnie została scharakteryzowana problematyka sankcji w prawie UE – pojawiające się w tej dziedzinie rozbieżności terminologiczne, ewolucja regulacji prawnych UE dotyczących sankcji oraz wymogi, które powinny spełniać sankcje nakładane przez państwa członkowskie na jednostki naruszające przepisy UE. Przedstawione zostały również rodzaje sankcji, które łączą z korektami finansowymi podobne właściwości prawne.

Dwa kolejne rozdziały dotyczą charakteru prawnego korekt finansowych. W dziewiątym rozdziale został scharakteryzowany stan prowadzonej w tym przedmiocie debaty, w której centrum znajduje się pytanie o możliwość uznania ich za sankcje nakładane przez Komisję na państwa członkowskie za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE. Natomiast w dziesiątym rozdziale zostały zawarte ustalenia dotyczące charakteru prawnego korekt finansowych przemawiające za uznaniem ich za sankcje. Przedstawione w nim analizy zostały oparte na wnioskach wynikających z badań nad stanem regulacji prawa UE w dziedzinie korekt finansowych oraz ustaleń teoretycznoprawnych dotyczących sankcji. Pracę zamykają wnioski końcowe.

Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na podobieństwo definicji i elementów struktur korekt finansowych i sankcji.

Pod względem definicyjnym, problematyka sankcji, zarówno w prawie UE, jak i w teorii prawa, stanowi obszar ścierania się różnych koncepcji i płaszczyzn analitycznych, a samo pojęcie sankcji ma charakter konwencjonalny, uwarunkowany przyjętymi założeniami teoretycznymi. Na potrzeby pracy zostało przyjęte podejście powszechnie stosowane w teorii prawa zakładające, że sankcję stanowi ustalona w normie sankcjonującej językowa zapowiedź zastosowania przez organ władzy negatywnych konsekwencji, grożących adresatowi normy prawnej, za naruszenie obowiązującego go wzorca postępowania ustalonego w normie sankcjonowanej (sankcja w ujęciu formalnym).

Korekty finansowe wpisują się w tak ujęte rozumienie sankcji, gdyż stanowią przewidzianą w rozporządzeniach z zakresu WPR i polityki spójności, zapowiedź zastosowania przez Komisję negatywnych konsekwencji w postaci dolegliwości finansowej, którą jest obowiązek zwrotu do budżetu UE środków uzyskanych z funduszy UE, stosowanej w przypadku naruszenia przez państwo członkowskie lub podległe im podmioty, normatywnie ustalonych wymogów wydatkowania funduszy UE na cele wdrażania WPR i polityki spójności (korekty finansowe *netto*). Oznacza to, że korekty finansowe zawierają elementy struktury sankcji, do których literatura przedmiotu zalicza: 1) naruszenie normy prawnej, będące przesłanką jej stosowania, 2) wynikającą z sankcji dolegliwość, grożącą i stosowaną wobec adresata normy prawnej, który ją naruszył, 3) ponoszoną przez niego odpowiedzialność prawną, warunkującą możliwość nałożenia sankcji, 4) władcze kompetencje organu władzy uprawniające go do nałożenia sankcji oraz 5) spełniane przez sankcję funkcje restytucyjne i prewencyjne.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazały, że:

Rodzaje naruszeń norm prawnych, stanowiące przesłanki stosowania korekt finansowych, określają rozporządzenia z zakresu WPR i polityki spójności. W ramach WPR stanowią je: dokonanie niezgodnego z prawem wydatku pokrytego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz naruszenie przez państwo członkowskie wymogów odzyskiwania funduszy UE, wydatkowanych przez beneficjentów niezgodnie z prawem. Natomiast w ramach polityki spójności naruszenia te obejmują: nieosiągnięcie celów końcowych programu operacyjnego, naruszenie przepisów wpływających na wybór finansowanej operacji lub wysokości refundowanych wydatków, naruszenie zasady dodatkowości, powstanie

poważnego defektu w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, naruszenie wymogów dokonywania korekt finansowych przez państwo członkowskie oraz nieskorygowanie nieprawidłowego wydatku ujętego we wniosku o płatność. W ramach obu polityk katalogi przesłanek nakładania korekt finansowych są zamknięte, a zatem niedopuszczalne jest ich stosowanie za naruszenia prawa w nich nieuwzględnione.

Stosowanie korekt finansowych rodzi dla państw członkowskich dolegliwości o charakterze finansowym, w postaci konieczności zwrotu do budżetu Unii kwoty środków finansowych, poniesionych na cele wdrażania WPR i polityki spójności, wydatkowanych z naruszeniem prawa (korekta finansowa *netto*). Jeżeli przyczyną korekty finansowej są naruszenia prawa, których dopuściły się organy krajowe, jej koszt jest pokrywany z budżetu państwa, natomiast koszt korekty nakładanej ze względu na nieprawidłowości popełnione przez beneficjentów może być pokryty z kwot od nich odzyskanych. Dolegliwość wynikająca z zastosowania korekt finansowych polega na nieuzyskaniu przez państwo członkowskie korzyści, którą miało osiągnąć dzięki funduszom UE oraz, jeżeli została nałożona korekta finansowa *netto*, konieczności pokrycia jej kosztu z własnego budżetu. W tym przypadku, państwo członkowskie nie tylko nie uzyska spodziewanej korzyści, lecz będzie musiało sfinansować jej równowartość z własnych środków.

Za naruszenia prawa UE prowadzące do nakładania korekt finansowych państwa członkowskie odpowiadają na zasadach odpowiedzialności obiektywnej. Ich postawa wobec tych naruszeń może wpłynąć na wysokość korekt finansowych, nie zwalnia jednak z odpowiedzialności. Ten rodzaj odpowiedzialności prawnej jest stosowany w innych postępowaniach, w których instytucje UE stawiają państwom członkowskim zarzuty naruszenia prawa UE, np. w ramach postępowania skargowego prowadzonego w trybie z art. 258 i art. 260 TfUE, gdy fakt naruszenia prawa UE przez państwo członkowskie ocenia TS.

Korekty finansowe nakłada na państwa członkowskie Komisja, korzystając z kompetencji władczych, przysługujących jej w dziedzinie wydatkowania funduszy UE w rozporządzeniach regulujących zasady finansowania WPR i polityki spójności. Relacje zachodzące w tym obszarze między Komisją a państwami członkowskimi określa zarządzanie dzielone. W ramach tego zarządzania Komisji przysługują kompetencje o charakterze kontrolnym – ocenia zgodność wydatkowania funduszy UE w państwach członkowskich z ustalonymi w tym celu regułami oraz kompetencje o charakterze nadzorczym – jednostronnie i władczo określa skutki naruszenia tych reguł, w drodze wydawania decyzji nakładających korekty finansowe. Kompetencje te umożliwiają Komisji wyegzekwowanie od państw

członkowskich wykonywania powierzonych im zadań związanych z wydatkowaniem funduszy UE, a negatywna ocena w tym zakresie może prowadzić do nałożenia na nie korekt finansowych. W tej dziedzinie Komisja usytuowana jest zatem w pozycji władczej wobec państw członkowskich.

Korekty finansowe pełnią funkcję restytucyjną, gdyż ich nakładanie zapewnia zgodność z prawem wydatków ponoszonych z funduszy UE na cele wdrażania WPR i polityki spójności oraz realizowania działań przewidzianych prawem UE. Pełnią także funkcję prewencyjną, powstrzymując państwa członkowskie od kolejnych naruszeń prawa związanych z wydatkowaniem funduszy UE.

Wyniki badań dotyczące istoty i właściwości prawnych korekt finansowych, mające na celu ocenę ich charakteru prawnego, potwierdzają postawioną w pracy tezę badawczą, że korekty finansowe cechuje wiele właściwości prawnych typowych dla sankcji. W świetle wykazanego w pracy podobieństwa definicyjnego pojęć korekt finansowych i sankcji oraz elementów składających się na ich struktury, korekty finansowe można uznać za sankcje o charakterze finansowym. Ich istotą jest, nakładany, w drodze decyzji Komisji, obowiązek zwrotu przez państwa członkowskie funduszy UE, wydatkowych w wyniku określonych rodzajowo naruszeń prawa UE, za które ponoszą odpowiedzialność o charakterze obiektywnym. Nałożenie tego obowiązku powoduje powstanie po stronie państw członkowskich dolegliwości o charakterze finansowym oraz pełni funkcje prewencyjne i restytucyjne.

Wynikające z pracy ustalenia należy odnieść do poglądów na temat charakteru prawnego korek finansowych formułowanych przez Komisję i sądy UE, które zasadniczo nie uznają ich za sankcje. Używana przez te instytucje UE argumentacja sprowadza się do tezy, że korekty finansowe są nakładane w celu zapewnienia zgodnego z prawem wydatkowania funduszy UE, a nie w celu ukarania państw członkowskich za naruszenia ustalonych w tym zakresie reguł. W rozumowaniu tym, brak represyjnej funkcji korekt finansowych i ich restytucyjny charakter jest argumentem wykluczającym ich sankcyjny charakter. Odnosząc tę argumentację do przedstawionego w pracy dorobku dogmatyki prawa dotyczącego elementów struktury sankcji, należy wskazać, że odnosi się ona jedynie do funkcji korekt finansowych i nie uwzględnia pozostałych elementów ich struktury, tj. naruszenia prawa, jako przesłanki ich nakładania, dolegliwości wynikającej z ich stosowania, warunkującej to odpowiedzialności prawnej, a także władczych kompetencji Komisji do ich wymierzania. Należy przy tym również wskazać, że w świetle przedstawionych w pracy poglądów literatury przedmiotu,

podnoszony przez instytucje UE brak funkcji represyjnej samoistnie nie wyklucza sankcyjnego charakteru korekt finansowych. Sankcje mogą bowiem pełnić rozmaite funkcje, w tym – jak korekty finansowe – restytucyjne i prewencyjne. Oznacza to, że argumentacja przywoływana przez Komisję i sądy UE nie ma w tym zakresie przesądzającego charakteru, ze względu na jej fragmentaryczny charakter, a całościowa ocena konstrukcji prawnej korekt finansowych, obejmująca wszystkie elementy ich struktury, przemawia za uznaniem ich za sankcje nakładane przez Komisję na państwa członkowskie za niezgodne z prawem UE wydatkowanie funduszy UE.

4 Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

4.1 Obszary badawcze

Moje prace badawcze skupiają się na kilku dziedzinach prawa Unii Europejskiej, w szczególności na prawie instytucjonalnym, materialnym i administracyjnym. Jestem autorką, współautorką i współredaktorką 51 publikacji, z czego 36 powstało po uzyskaniu stopnia doktora (33 prace opublikowane, w tym trzy w druku¹¹). Na mój dorobek naukowy osiągnięty po uzyskaniu tego stopnia składają się: trzy monografie, naukowa współredakcja komentarzy do Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, siedem publikacji w j. angielskim, osiem rozdziałów monografiach w j. polskim oraz 16 artykułów w j. polskim opublikowanych w punktowanych krajowych czasopismach naukowych (Przegląd Sejmowy, Europejski Przegląd Sądowy, Kontrola Państwowa).

Prowadzone przeze mnie prace skupiają się na czterech obszarach badawczych, które przedstawię w kolejności, w której się nimi zajmowałam. Pierwszy obszar badawczy obejmuje prawo budżetowe UE i wyróżnić w nim można prace dotyczące: działań instytucji UE wyspecjalizowanych w sprawach funduszy UE, ochrony interesów finansowych UE, traktatowych przepisów finansowych oraz korekt finansowych nakładanych przez Komisję na państwa członkowskie za niezgodnego z prawem wydatkowania funduszy UE. Z tematyką korekt finansowych wiąże się drugi obszar badawczy, obejmujący problematykę naruszeń prawa UE i jego skutków, którą analizowałam zarówno z perspektywy państw członkowskich, jak i jednostek. Trzeci obszar badawczy to prawo materialne UE i tworzą go prace dotyczące funkcjonowania swobód rynku wewnętrznego. Czwarty, najnowszy obszar

¹¹ Pisma potwierdzające przyjęcia do druku stanowią załącznik nr 7 do wniosku.

moich zainteresowań naukowych, to prawo antydyskryminacyjne UE. Pełen wykaz moich prac naukowych zawarty został w załączniku nr 4.

Osobnym nurtem mojej pracy są analizy prawne sporządzane na rzecz Sejmu RP w związku zatrudnieniem na stanowisku eksperta ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, przedstawione w punkcie 4.2. autoreferatu.

4.1.1 Prawo budżetowe UE

Przedmiotem moich prac z zakresu prawa budżetowego UE, regulującego zasady funkcjonowania budżetu UE (art. 311-325 TfUE), jest problematyka regulacji prawnych dotyczących wydatkowania środków tego budżetu na cele wdrażania polityk unijnych oraz ich ochrony przed niezgodnym z prawem wydatkowaniem.

4.1.1.1 Instytucje UE wyspecjalizowane w sprawach funduszy UE

Pierwszym obszarem moich zainteresowań badawczych była rola **Europejskiego Biura ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF)**, jako dyrekcji generalnej Komisji Europejskiej odpowiedzialnej za ochronę interesów finansowych UE. Z działalnością OLAF zapoznałam się pracując na projektach realizowanych w Polsce przez OLAF w okresie przedakcesyjnym oraz odbywając w tym biurze półroczny staż, który zaowocował artykułem pt. *Ochrona interesów finansowych UE – działalność Europejskiego Biura ds. Zwalczania Oszustw (OLAF)*, Przegląd Prawa Europejskiego 2003, nr 2, s. 5. Problematykę kompetencji OLAF do prowadzenia wewnętrznych dochodzeń administracyjnych w instytucjach UE, ukierunkowanych na wykrywanie przypadków nadużyć finansowych i korupcji, przedstawiłam w *glosie do wyroku TS z dnia 10 lipca 2003 r. w sprawie C-11/00 Komisja p. Europejskiemu Bankowi Centralnemu*, ECR [2003] I-07147 (publikacja w Systemie Informacji Prawniczej LEX). Również w późniejszym okresie podejmowałam problematykę dochodzeń administracyjnych prowadzonych przez OLAF, co zaowocowało uczestnictwem w międzynarodowym projekcie badawczych prowadzonym pod kierownictwem prof. K. Ligeti (Université du Luxembourg, Faculte de Droit d'Economie et de Finance). Wynikiem tych prac jest rozdział, opracowany we współautorstwie z prof. dr hab. L. K. Paprzyckim i prof. dr hab. E. Zielińską¹², pt. *The system of vertical cooperation in administrative investigations cases*

¹² Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

(w:) K. Ligeti (red.) *Toward a Prosecutor for the European Union. Volume 1. A Comparative Analysis*, Oxford and Portland Oregon 2012, s. 803-837. Najnowsze zmiany ram prawnych funkcjonowania OLAF, wynikające z rozporządzenia nr 883/2013¹³, ukierunkowanego m.in. na zapewnienie ochrony praw proceduralnych podmiotów objętych prowadzonymi przez OLAF dochodzeniami administracyjnymi, przedstawiłam w podrozdziale pt. *Współpraca organów krajowych z Europejskim Urzędem ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF)*, wchodzącym w skład rozdziału 9. pt. *Policyjna i sądowa współpraca Unii Europejskiej* (w:) L. Paprzycki (red.) *System Prawa Karnego Procesowego, Tom XVII*¹⁴.

Z kompetencjami OLAF, obejmującymi prowadzenie dochodzeń administracyjnych w sprawach nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe UE, wiąże się problematyka powołania **Prokuratury Europejskiej**, jako unijnej agencji właściwej do prowadzenia postępowań karnych w sprawach przestępstw skierowanych przeciwko tym interesom. Prace badawcze oceniające zasadność i celowość ustanowienia tej agencji są prowadzone w UE od połowy lat 90. XX w.¹⁵, a związaną z tym problematykę przedstawiałam i komentowałam zarówno w starszych opracowaniach (artykuły pt. *Europejska Prokuratura w projekcie Konstytucji dla Europy*, *Przegląd Prawa Europejskiego* 2005, nr 3/4 (21/22), s. 76; *European Prosecutor Office in Draft Treaty establishing a Constitution for Europe*, *PIE Perspectives Internationales et Européennes*, Vol. 2, 2006), jak i w nowszych publikacjach (artykuł we współautorstwie z M. Zredą, pt. *Krytyczna ocena projektu rozporządzenia Rady w sprawie ustanowienia Prokuratury Europejskiej przez parlamenty narodowe państw członkowskich Unii Europejskiej*, *Przegląd Sejmowy* 2014, nr 4 (123), s. 37-64¹⁶). Uczestniczyłam również w krajowych i zagranicznych konferencjach z tego zakresu (np. konferencje *European Public Prosecutor's Office – A Constructive*

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz. Urz. UE L 248 z 18.9.2013, s. 1).

¹⁴ Pismo potwierdzające przyjęcie do druku stanowi załącznik nr 7 do wniosku.

¹⁵ M. Delmas-Marty, *Corpus Juris*, Paris 1997. W literaturze polskiej zob. A. Marek, *Problematyka Corpus Iuris*, MP 2002, nr 3, s. 123; C. Nowak, *Corpus Iuris – wersja florencka a polskie prawo materialne*, PPK 2005, nr 24, s. 58; L.K. Paprzycki, *Europejskie – wspólnotowe – prawo karne z polskiej perspektywy* (w:) L. Leszczyński (red.), *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, Lublin 2005, s. 465; A. Wąsek, *Europejski modelowy kodeks karny* (w:) T. Nowak (red.), *Nowe prawo karne procesowe. Zagadnienia wybrane. Księga ku czci Profesora Wiesława Daszkiewicza*, Poznań 1999, s. 147; E. Zielińska, *Polskie prawo karne a ochrona interesów ekonomicznych Wspólnot Europejskich*, PiP 2001, z. 1, s. 34.

¹⁶ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

Approach Towards the Legal Framework, Academy of European Law, Wilno, 16-17 września 2013 r.; *Prokurator Europejski – perspektywa powstania*, Warszawa, 22 maja 2013 r.).

Przedmiotem moich zainteresowań stała się także problematyka działalności **Europejskiego Trybunału Obrachunkowego**, a badania w tym zakresie zaowocowały artykułem pt. *Prowadzenie kontroli w państwach członkowskich UE. Kompetencje Trybunału Obrachunkowego*, *Kontrola Państwowa* 2012, nr 5, s. 8-29 oraz komentarzem do przepisów traktatowych regulujących funkcjonowanie tego Trybunału (*komentarz do art. 285-287 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (w:) A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), *Komentarz do TfUE*, tom III, Warszawa 2012, s. 587-614). Ten obszar badawczy odsłonił nowe perspektywy zainteresowań naukowych oraz możliwość współpracy międzynarodowej. Jako stypendystka *Postgraduate Research Grant Programme* (edycja 2010 r.), programu stypendialnego prowadzonego przez Trybunał Obrachunkowy, dołączyłam do grupy badawczej *Financial Accountability in the European Union* (EUFINACCO) (szerzej: <https://eufinacco.wordpress.com/about-us/>), działającej przy stowarzyszeniu naukowym *The Academic Association for contemporary European Studies* (UACES) (szerzej: <http://www.uaces.org/>). W pracach tej grupy uczestniczę przedstawiając referaty na konferencjach międzynarodowych (pkt 4.6. autoreferatu) oraz przygotowując rozdział w monografii P. Stephenson (red.). *Financial Accountability in the European Union*, której wydanie jest planowane na 2018.

4.1.1.2 Ochrona interesów finansowych UE

Ochrona interesów finansowych UE stanowiła obszar badawczy, na którym koncentrowała się moja działalność naukowa w okresie poprzedzającym uzyskanie stopnia naukowego doktora. Stanowiła ona przedmiot publikacji w j. angielskim (rozdział pt. *Protection of the EU budget expenditure – recent tendencies* (w:) C. Nowak (red.), *Fight against EU Fraud. Administrative and criminal law issues*, Warszawa 2011, s. 41-72) i w j. polskim (rozdziały pt. *Administracyjne instrumenty ochrony interesów finansowych Wspólnoty w ramach Wspólnej Polityki Rolnej – procedura rozliczania rachunków i kontrola zgodności* (w:) C. Nowak (red.) *Ochrona interesów finansowych rozszerzonej Unii Europejskiej. Nowe wyzwania, stare problemy*, Warszawa 2007, s. 35-49; *Działania naruszające interesy finansowe UE* (w:) A. Wróbel, W. Czapliński (red.) *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych*, Warszawa 2007, s. 265-320; *Finansowe skutki naruszenia prawa WE w dziedzinie polityki spójności* (w:) J. Maliszewska-Nienartowicz (red.)

Organizacja i funkcjonowanie Unii Europejskiej. Zagadnienia wybrane, Toruń 2009, s. 229-249; *Ponoszone przez państwa członkowskie finansowe skutki naruszenia interesów finansowych Unii Europejskiej* (w:) C. Nowak (red.), *Ochrona interesów finansowych a przemiany instytucjonalne Unii Europejskiej*, Warszawa 2009, s. 203-222).

Problematyka ochrony interesów finansowych UE była również przedmiotem wygłoszonych referatów (pkt 4.6. autoreferatu) oraz konferencji, w których uczestniczyłam (np. konferencje *Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości a ochrona interesów finansowych Wspólnoty Europejskiej*, Warszawa, 15-17 listopada 2007 r.; *Protection of EU and Swiss financial Interests: Challenges for Law Enforcement and Financial Industry*, *Academy of European Law*, Bazylea, 11-12 grudnia 2007 r.; *Ochrona interesów finansowych Wspólnoty Europejskiej a przemiany instytucjonalne Unii Europejskiej*, Warszawa, 7-9 maja 2009 r.; *Zwalczanie nieprawidłowości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej – aspekty administracyjno- i karnoprawne*, Warszawa, 11-16 kwietnia 2011 r.; *Annual Forum on combating corruption in the EU 2012*, *Academy of European Law*, Trewir, 15-17 lutego 2012 r.).

Zwieńczeniem moich zainteresowań tą tematyką jest monografia pt. *Ochrona interesów finansowych UE w dziedzinie polityki spójności*, Warszawa 2010, będąca zaktualizowaną wersją mojej rozprawy doktorskiej. Przedstawione w niej analizy, w tym dotyczące nieprawidłowości jako deliktu administracyjnego naruszającego interesy finansowe Unii, jej definicji, warunkujących ją przesłanek oraz skutków wynikających z wykrycia nieprawidłowości są przytaczane w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego¹⁷ i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych¹⁸.

¹⁷ Wyroki NSA: sygn. akt II GSK 1792/12; sygn. akt II GSK 249/13; sygn. akt II GSK 79/13; sygn. akt II GSK 821/15.

¹⁸ Wyroki: WSA w Bydgoszczy: sygn. akt I SA/Bd 694/12; WSA w Gdańsku: sygn. akt I SA/Gd 131/13; sygn. akt I SA/Gd 658/14; WSA w Gliwicach: sygn. akt III SA/Gl 366/12; sygn. akt III SA/Gl 118/13, sygn. akt III SA/Gl 1959/13; sygn. akt III SA/Gl 1609/13; sygn. akt III SA/Gl 728/14; sygn. akt III SA/Gl 993/14; sygn. akt III SA/Gl 140/15; sygn. akt III SA/Gl 141/15; sygn. akt III SA/Gl 143/15; sygn. akt III SA/Gl 144/15; sygn. akt III SA/Gl 149/15; sygn. akt III SA/Gl 151/15; sygn. akt III SA/Gl 152/15; sygn. akt III SA/Gl 153/15; sygn. akt III SA/Gl 155/15; sygn. akt III SA/Gl 156/15; sygn. akt III SA/Gl 157/15; sygn. akt III SA/Gl 158/15; sygn. akt III SA/Gl 161/15; sygn. akt III SA/Gl 162/15; sygn. akt IV SA/Gl 1031/15; sygn. akt IV SA/Gl 1147/15; sygn. akt. IV SA/Gl 26/16; sygn. akt IV SA/Gl 66/16; sygn. akt IV SA/Gl 328/16; WSA w Gorzowie Wielkopolskim: sygn. akt II SA/Go 611/11; sygn. akt II SA/Go 724/12; sygn. akt II SA/Go 707/12; sygn. akt II SA/Go 465/12; sygn. akt II SA/Go 261/12; sygn. akt II SA/Go 122/13; sygn. akt II SA/Go 696/14; WSA w Krakowie, sygn. akt III SA/Kr 890/14; WSA w Lublinie: sygn. akt. III SA/Lu 1059/14; sygn. akt III SA/Lu 1100/14; sygn. akt III SA/Lu 749/14; sygn. akt III SA/Lu 159/15; sygn. akt III SA/Lu 746/15; sygn. akt III SA/Lu 15/16; WSA w Łodzi: sygn. akt III SA/Łd 829/12; sygn. akt III SA/Łd 827/12; sygn. akt

Cenna była również możliwość opracowania komentarzy do przepisów art. 325 TfUE (dawniej art. 280 TWE), jedyne go artykułu traktatowego poświęconego ochronie interesów finansowych Unii. Postanowienia tego artykułu skomentowałam zarówno w polskich komentarzach (*Komentarz do art. 280 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską* (w:) A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), Komentarz do TWE, Warszawa 2010, s. 789-810; *Komentarz do art. 325 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (w:) A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), Komentarz do TfUE, tom III, 2012, s. 911-934), jak i w zagranicznym komentarzu, opracowywanym pod redakcją H.-J. Blanke i S. Mangiameli (*Commentary to Article 325 Treaty on the functioning of the European Union* (w:) H.-J. Blanke, S. Mangiameli (red.) *The Treaty on functioning of the European Union (TFEU). A Commentary*, Springer)¹⁹.

4.1.1.3 Przepisy finansowe UE

Badania dotyczące ochrony interesów finansowych UE skłoniły mnie do poszerzenia zainteresowań i objęcia nimi systemu prawnego funkcjonowania budżetu UE. Wyniki badań częściowych przedstawiłam w artykułach omawiających podstawowe zasady prawa budżetowego UE. W artykule pt. *Zasada należytego zarządzania finansami w Unii Europejskiej*, Kontrola Państwowa 2014, nr 3, s. 104-118 omówiłam tytułową zasadę, jako wyznaczającą standardy wydatkowania funduszy UE (tzw. „zasada 3E”, *Efficacy, Effectiveness, Economy*). Natomiast w artykule pt. *Podział zarządzania jako metoda podziału obowiązków zapewniających ochronę interesów finansowych Wspólnoty w dziedzinie polityki regionalnej* opublikowanej w pracy pod redakcją C. Nowak (red.) *Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości a ochrona interesów finansowych WE*, Warszawa 2008, s. 167-181, przedstawiłam zasadę podziału zadań związanych z wydatkowaniem funduszy UE pomiędzy Komisję i państwa członkowskie. Problematyka przepisów finansowych UE stanowiła również przedmiot międzynarodowej konferencji, w których uczestniczyłam (konferencja *The*

III SA/Łd 1089/12; sygn. akt III SA/Łd 831/12; sygn. akt III SA/Łd 828/12; sygn. akt III SA/Łd 1172/13; sygn. akt III SA/Łd 1055/13; sygn. akt III SA/Łd 1183/13; sygn. akt III SA/Łd 1053/13; sygn. akt III SA/Łd 1047/13; sygn. akt III SA/Łd 332/14; sygn. akt III SA/Łd 468/15; sygn. akt III SA/Łd 565/14; sygn. akt III SA/Łd 593/14; sygn. akt III SA/Łd 745/14; sygn. akt III SA/Łd 784/14; sygn. akt III SA/Łd 817/14; sygn. akt III SA/Łd 468/1; sygn. akt III SA/Łd 1207/15; sygn. akt III SA/Łd 1208/15; WSA w Olsztynie, sygn. akt I SA/Ol 153/12, sygn. akt I SA/Ol 154/12; WSA w Szczecinie, sygn. akt I SA/Sz 707/14; WSA w Warszawie, sygn. akt V SA/Wa 2528/12, sygn. akt VIII SA/Wa 917/12; sygn. akt III SA/Wa 2895/13, sygn. akt VIII SA/Wa 300/14; sygn. akt V SA/Wa 4704/15.

¹⁹ Pismo potwierdzające przyjęcie do druku stanowi załącznik nr 7 do wniosku.

revised EU financial regulation: improving the EU budget, Academy of European Law, 18 lutego 2013 r., Bruksela).

Ważnym efektem badań prowadzonych w tym obszarze było opracowanie komentarzy do traktatowych postanowień finansowych (*Komentarz do art. 268-279 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską* (w:) A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), Komentarz do TWE, Warszawa 2010, s. 735-788; *Komentarz do art. 311-324 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (w:) A. Wróbel, D. Kornobis-Romanowska, J. Łacny (red.), Komentarz do TfUE, tom III, Warszawa 2012, s. 839-911).

4.1.1.4 Korekty finansowe nakładane przez Komisję na państwa członkowskie za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE

Z problematyką korekt finansowych nakładanych przez Komisję na państwa członkowskie za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE w toku prac nad rozprawą doktorską poświęconą ochronie interesów finansowych Unii. Nie było wówczas możliwe jej szersze potraktowanie, choć korekty finansowe zostały wskazane jako jeden z instrumentów stosowanych przez Komisję dla ochrony tych interesów (*Ochrona interesów finansowych UE w dziedzinie polityki spójności*, Warszawa 2010, s. 245-279).

W szerszym zakresie problematykę korekt finansowych przedstawiłam w monografii pt. *Okresowe kary pieniężne, ryczałty i korekty finansowe nakładane na państwa członkowskie za naruszenia prawa UE*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2010, s. 167. W pracy tej, obejmującej stan prawny okresu programowania 2007-2013, korekty finansowe analizowałam jako mechanizm prawny służący zapewnieniu przestrzegania prawa UE przez państwa członkowskie. Jej istotnym elementem było przedstawienie podobieństw zachodzących pomiędzy korektami finansowymi a sankcjami finansowymi nakładanymi na państwa członkowskie przez TS w trybie z art. 260 TfUE. Monografia ta została przytoczona w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego²⁰ i sądów administracyjnych²¹. Zwróciłam w niej uwagę na kontrowersje związane z oceną charakteru prawnego korekt finansowych, które skłoniły mnie do podjęcia prac w tym obszarze. Ostateczne ustalenia wynikające z przeprowadzonych badań zawarłam w monografii przedstawionej pkt 3 autoreferatu, jako

²⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 grudnia 2013 r., sygn. akt P 40/12/

²¹ Wyroki WSA w Szczecinie, sygn. akt I SA/Sz 1210/14; WSA w Gliwicach, sygn. akt III SA/GI 1040/13; sygn. akt III SA/GI 236/15.

osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

Częstkowe wyniki badań dotyczących korekt finansowych publikowałam w artykułach, w których przedstawiłam zmiany stanu prawnego i nowe regulacje przyjęte dla okresu programowania 2014-2020 (artykuł pt. *Korekty finansowe nakładane na państwa członkowskie. Nowe ramy prawne na lata 2014-2020*, Kontrola Państwowa 2015, nr 1 (styczeń-luty), s. 64-97) oraz rolę Trybunału Sprawiedliwości, którego orzecznictwo w istotny sposób wpłynęło na obecny stan regulacji (artykuł pt. *Between the devil and the deep blue sea – the CJEU case-law on financial corrections imposed by the Commission on the Member States*, Journal of Contemporary European Research 2017, No 3, Special edition *Pushing the Boundaries: New Research on the Activism of EU Supranational Institutions*²²).

4.1.2 Problematyka naruszeń prawa UE

Problematyka korekt finansowych nakładanych przez Komisję za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE stanowi element kolejnego obszaru moich zainteresowań badawczych, obejmującego problematykę naruszeń prawa UE. Prowadzone w tym zakresie badania obejmują zarówno przypadki, gdy naruszeń prawa UE dopuszczają się państwa członkowskie, jak i jednostki będące w zakresie ich jurysdykcji.

4.1.2.1 Naruszenia prawa UE przez państwa członkowskie

Problematyka przestrzegania prawa UE przez państwa członkowskie stanowi stały przedmiot moich zainteresowań badawczych, a publikacje z tej dziedziny dotyczą zarówno **rozwiązań systemowych**, przyjętych w prawie UE (rozdział pt. *Skutki naruszenia prawa Unii Europejskiej przez państwo członkowskie* (w:) B. Pawłowski (red.) Prawo europejskie w pracach parlamentarnych, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2011, zeszyt 6, s. 1-19), jak i **rozwiązań sektorowych**, stosowanych w ramach polityk UE (np. razem z Z. Szpringer²³, *Opinia na temat decyzji Komisji w sprawie wszczęcia, na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1173/2011 w sprawie skutecznego egzekwowania nadzoru budżetowego w strefie euro, postępowania wyjaśniającego związanego z*

²² Pismo potwierdzające przyjęcie do druku stanowi załącznik nr 7 do wniosku.

²³ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

manipulowaniem danymi statystycznymi w Austrii, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych 2016 nr 3(51), s. 91-98). Na obszar ten składa się również problematyka **odpowiedzialności odszkodowawczej państw członkowskich** wobec jednostek z tytułu szkód wyrządzonych wskutek naruszenia prawa UE (rozdziały pt. *Kwalifikowane naruszenie prawa UE przez Wspólnotę Europejską i państwa członkowskie jako przesłanka pozaumownej odpowiedzialności odszkodowawczej* (w:) W. Czapliński (red.) Prawo w XXI wieku, Warszawa 2006, s. 469-489; *Odpowiedzialność odszkodowawcza państw członkowskich za naruszenie prawa UE* (w:) A. Wróbel, K. Kowalik-Bańczyk, M. Szwarc-Kuczer (red.) Stosowanie prawa Unii Europejskiej, t. II., Warszawa 2007, s. 867-969).

Najnowszymi zagadnieniami, które wpisują się w przedstawiany nurt naruszeń prawa UE przez państwa członkowskie, jest problematyka rozliczalności oraz praworządności w ramach UE. **Problematyka rozliczalności w ramach UE** (*accountability*), jako mechanizmu ponoszenia odpowiedzialności przez instytucje UE i państwa członkowskie za realizację zadań powierzonych im w związku z funkcjonowaniem w ramach UE znajduje się wśród moich zainteresowań naukowych już od kilku lat (Konferencja naukowa *Responsibility, Accountability and Control of the Constitutional State and the European Union in Changing Times*, Zjazd Societas Iuris Publici Europaei, 20-22 czerwca 2013 r., Kraków). Inspiracją dla podjęcia badań w tym obszarze było zaproszenie do uczestnictwa w grupie badawczej *Financial Accountability in the EU* (EUFINACCO). Pierwsze ustalenia przedstawiłam w referacie pt. *Financial Corrections Applied to Agricultural and Cohesion Expenditures: Effective Instrument to Improve the Accountability in the EU?*, wygłoszonym podczas konferencji organizowanej przez stowarzyszenie naukowe *The Academic Association for contemporary European Studies* (UACES) w Bilbao w dniach 7-10 września 2015 r.

Natomiast przyczynkiem do zajęcia się problematyką **praworządności w ramach UE** (*rule of law*) jest dialog, który Komisja Europejska podjęła z Polską w 2016 r., wydając opinię, a następnie zalecenie w sprawie praworządności. Problemy prawne powstające na tle naruszeń przez państwa członkowskie wartości, o których stanowi art. 2 TUE, stanowią przedmiot prac polsko-niemieckiej grupy badawczej, której trzonem są pracownicy Uniwersytetu Warszawskiego i Instytutu Maksa Plancka w Heidelbergu. Jako uczestnik zaproszony do tej grupy i stypendysta *Leibniz Stipend*, stypendium przyznanego w 2017 r. przez Max Planck Society, opracowuję problematykę pt. *Can financial penalties be imposed on the Member State for breach of common values mentioned in Article 2 TEU?* Wyniki prac zostaną przedstawione podczas międzynarodowej konferencji naukowej pt *Nowe ramy na*

rzecz umocnienia praworządności, która odbędzie się w dniach 14-15 września 2017 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz w monografii naukowej zawierającej materiały konferencyjne.

4.1.2.2 Naruszenia prawa UE przez jednostki

Problematykę naruszeń prawa UE przez jednostki analizowałam z punktu widzenia nakładanych na nie z tego tytułu **sankcji** (rozdziały pt. *Sankcje za naruszenie prawa UE* (w:) A. Wróbel, K. Kowalik-Bańczyk, M. Szwarc-Kuczer (red.) *Stosowanie prawa Unii Europejskiej*, t. II., Warszawa 2007, s. 762-862; *Skuteczna, proporcjonalna i odstraszająca sankcja za naruszenie prawa UE* (w:) A. Wróbel (red.) *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2011, s. 477-497).

Z racji zainteresowań obejmujących problematykę **wydatkowania funduszy UE**, analizowałam również stosowane w tych ramach sankcje (rozdziały we współautorstwie z M. Szwarc²⁴ pt. *Sankcje w unijnych przepisach rolnych a zasada a zasada ne bis in idem – uwagi na tle wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-489/10 postępowanie karne v. Ł. Bonda* (w:) A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska (red.) *Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga Jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego*, Warszawa 2013, s. 894-921; *Legal character of European Union agricultural penalties – comments to the ECJ ruling in case C-489/10 Ł. Bonda*, Eurocrime 2012, nr 4, s. 170-174; *Sankcje za nieprawidłowe wydatkowanie funduszy UE – rekonstrukcja stanu prawa i orzecznictwa UE*”, Białostockie Studia Prawnicze 2014, Zeszyt 15, str. 41). Problematyka sankcji nakładanych na jednostki za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE skłoniła mnie do poszerzenia obszaru badań o kwestie związane z **zasadami przeprowadzania kontroli wydatkowania funduszy UE przez organy krajowe** (artykuł pt. *Uniemożliwienie przez rolnika przeprowadzania kontroli – warunki korzystania z pomocy finansowej UE. Glosa do wyroków TSUE w sprawach C-596/09 Marija Omejc i C-188/11 Peter Hehenberger*, Kontrola Państwowa 2013 nr 4, s. 60-78) oraz **ochrony praw podstawowych przysługujących jednostkom wydatkującym te fundusze** (artykuł pt. *Ochrona praw podstawowych w wydatkowaniu funduszy UE*, Państwo i Prawo 2015, z. 12, s. 25-45). Zidentyfikowane kontrowersje związane z regulowaniem sytuacji prawnej jednostek wydatkujących fundusze UE w formie aktów prawnie niewiążących, wydawanych przez

²⁴ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

organy administracji oraz skutków wynikających z ich nieprzestrzegania przedstawiłam w artykule pt. *Let's do the soft-law... it's much easier – comments on the European Commission' notes on financial engineering instruments adopted in the cohesion policy* (w:) B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka (red.) *New Challenges for International Organizations*, Katowice 2016.

4.1.3 Prawo materialne UE

Kolejny obszar moich zainteresowań badawczych obejmuje prawo materialne UE, ze szczególnym uwzględnieniem **swobód rynku wewnętrznego** oraz dopuszczalnych derogacji (artykuły pt. *Swoboda państw członkowskich w zakresie regulowania gier hazardowych – Przegląd orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości*, Europejski Przegląd Sądowy 2010, nr 12, s. 37-47, przytoczony w opinii rzecznika generalnego Macieja Szpunara w sprawie C-336/14 *Sebat Ince*, a także pt. *Gry hazardowe w Internecie - ustępstwo wobec swobód rynku wewnętrznego?* Europejski Przegląd Sądowy 2012, nr 1, str. 15-21). Problematyka rynku wewnętrznego stanowiła również przedmiot konferencji, w których uczestniczyłam (np. konferencje *Nowe tendencje w dziedzinie przepływu osób i świadczenia usług w Unii Europejskiej*, Gródek nad Dunajcem, 28-29 maja 2007 r.; *20 lat rynku wewnętrznego 1992-2012*, Warszawa 2 marca 2012 r.; *Funkcjonowanie procedury notyfikacyjnej w ramach dyrektywy 98/34/WE*, Warszawa, 7 grudnia 2012 r.).

4.1.4 Prawo antidyskryminacyjne UE

Nowym obszarem moich zainteresowań badawczych jest prawo antidyskryminacyjne UE. Za najistotniejsze osiągnięcie w tej dziedzinie uważam udział w stworzeniu koncepcji i w pracach kolegium redakcyjnego nowego anglojęzycznego czasopisma *Anti-Discrimination Law Review*, które od 2017 r. jest wydawane nakładem Wolters Kluwer (<http://www.czasopisma.wolterskluwer.pl/oferta/anti-discrimination-law-review>).

Tematyką przeciwdziałania dyskryminacji interesuję się już kilku lat, również od strony praktyki stosowania prawa. W 2014 r., na prośbę Polskiego Towarzystwa na Rzecz Psychologicznego i Społecznego Podejścia do Psychoz, świadczyłam *pro publico bono* pomoc prawną, prowadzącą do uchylecia postanowienia sądu rejestrowego, odmawiającego temu Towarzystwu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego oraz wpisania go do tego rejestru

(<http://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/806168,stoleczni-urzednicy-dyskryminuja-osoby-chore-psychicznie.html>).

Problematykę prawa antydyskryminacyjnego UE przedstawiam również prowadząc wykłady z zakresu prawa instytucjonalnego UE, stanowiła ona również przedmiot cyklu szkoleniowego pt. *Human rights protection in the EU* (załącznik 6, pkt 1). Uczestniczę również w konferencjach z tej dziedziny (szkolenia *Applying EU Anti-discrimination law*, Trewir, *Academy of European Law* 22-23 kwiecień 2013 r.; *Applying EU Anti-discrimination law*, Trewir, *Academy of European Law* 13-14 marzec 2017 r.).

Recenzuję również artykuły z zakresu prawa antydyskryminacyjnego (artykuły pt. *Zasada równości i zasada niedyskryminacji w prawie Unii Europejskiej*, *Studia BAS* Nr 2(26) 2011, s. 41-86, *Polityka równościowa i antydyskryminacyjna w Polsce po roku 2004* (w:) E. Małuszyńska, G. Mazur, I. Musiałkowska (red.), *Polska – 10 lat członkostwa w Unii Europejskiej*, Poznań 2015, s. 441-455).

4.2 Działalność ekspercka na rzecz Sejmu i Senatu RP

Osobną grupę publikacji stanowią opinie prawne, które sporządzałam dla potrzeb Senatu RP (lata 2008-2009), a od 2009 r. - Sejmu RP w ramach zatrudnienia na stanowisku eksperta ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu. Część tych opinii została opublikowana w *Zeszytach Prawniczych Biura Analiz Sejmowych*, punktowanym czasopiśmie znajdującym się na liście Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a także na stronach internetowych Kancelarii Sejmu. Prowadzoną w tym zakresie działalność mogę podzielić na kilka obszarów.

Pierwszy obszar dotyczy **ocen zgodności projektów ustaw z prawem UE** dokonywanych w trybie z art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32, ze zm.). Częstym przedmiotem prowadzonych przeze mnie analiz jest ocena zgodności projektowanych przepisów z przepisami UE z zakresu swobód rynku wewnętrznego (np. obywatelski projekt ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele, druk sejmowy nr 870²⁵) oraz z obszaru pomocy państwa (np. *opinia prawna dotycząca zgodności z prawem UE przekazywania dochodów uzyskiwanych z 1% podatku przez organizacje pożytku publicznego*

²⁵ <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/65031EB21E0B978CC1258036005797DE/%24File/870.pdf>

na prowadzoną przez nie działalność gospodarczą, Zeszyty Prawnicze Biuro Analiz Sejmowych, nr 1 (22), 2010, s. 91-101).

Drugi obszar działalności obejmuje **opinie dotyczące projektów aktów prawnych UE i dokumentów przyjmowanych przez instytucje UE**, sporządzane na rzecz sejmowej komisji ds. Unii Europejskiej na potrzeby prac prowadzonych w trybie ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w sprawach związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 52, poz. 515) (np. artykuły we współautorstwie z A. Sakowiczem²⁶, pt. *Uzupełnienie opinii o stanowisku rządu RP wobec projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego na lata 2014–2020 program „Prawa i obywatelstwo” [KOM(2011) 758 wersja ostateczna] oraz określenie relacji między tym dokumentem a Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej*, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych, Nr 2(34)2012, s. 83-91; we współautorstwie z Z. Szpringer²⁷ pt. *Opinia na temat budżetowych kryteriów konwergencji sformułowanych w Pakcie na rzecz stabilności i wzrostu oraz pakcie fiskalnym*”, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych 2013, nr 2 (38), s. 131-140).

Z tym nurtem związana jest kolejna grupa opracowań, dotycząca **oceny zgodności aktów ustawodawczych UE z zasadą pomocniczości** (art. 5 ust. 3 TfUE), dokonywanej przez parlamenty narodowe w trybie protokołu nr 2 w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności, załączonego do TUE i TfUE. Przyznanie parlamentom narodowym, mocą Traktatu z Lizbony (2009), kompetencji do oceny przestrzegania zasady pomocniczości w projektowanych aktach ustawodawczych UE, wymagało poznania metodologii stosowanej w tym zakresie przez parlamenty narodowe państw członkowskich (konferencja *Subsidiarity check. Practical application of the subsidiarity principle*, Academy of European Law, 9-10 czerwca 2011 r., Trewir), a także wypracowania, na zlecenie organów Sejmu RP, metod przeprowadzania tych ocen przez Sejm RP. Ustalona dokonane w tym zakresie przedstawiłam w artykule, opracowanym we współautorstwie z A. Grzelak²⁸, pt. *Kontrola przestrzegania unijnej zasady pomocniczości przez parlamenty narodowe – pierwsze doświadczenia*, Zeszyty Prawnicze nr 4/2011, Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, s. 11-42. Mechanizmy oceny przestrzegania zasady pomocniczości wykorzystuję przy sporządzaniu, na zlecenie organów Sejmu RP, projektów opinii dotyczących naruszeń tej

²⁶ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

²⁷ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

²⁸ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

zasady (np. opinia prawna o niezgodności z zasadą pomocniczości (art. 5 TUE) projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), COM(2010) 537 final²⁹).

Problematyka oceny przestrzegania zasady pomocniczości była przedstawiana w ramach prowadzonych przeze mnie szkoleń (szkolenie pt. *Unijna zasada pomocniczości i jej stosowanie*, Warszawa, 27 czerwca 2011 r.) i na konferencjach, w których uczestniczyłam (*Traktat z Lizbony – traktatem parlamentów narodowych*”, Warszawa, 22-23 lutego 2010 r.; *Zasada pomocniczości w prawie i polityce*, Rzeszów, 8-9 listopada 2010 r.).

Ostatni obszar obejmuje opinie dotyczące **różnych spraw z zakresu prawa UE**, będących przedmiotem bieżących zainteresowań posłów i organów Sejmu RP (np. *Odpowiedź na pytanie na temat konieczności montażu liczników i podzielników ciepła w terminie do 31 grudnia 2016 r.*, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych 2016, 2(50), s. 223-228; *Opinia prawna w sprawie trybu ratyfikacji umowy o transporcie lotniczym między Kanadą a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, sporządzonej w Brukseli dnia 17 grudnia 2009*, Przegląd Sejmowy 2011, nr 4 (105), s. 111-117).

4.3 Działalność redakcyjna

Za kluczowe osiągnięcie w tym obszarze uznaję współredakcję naukową ***Komentarza do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, tom III, art. 189-314, Warszawa 2010, s. 1167*** oraz ***Komentarza do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, tom III, art. 223-358, Warszawa 2012, s. 1231*** (współredakcja z prof. dr hab. A. Wróblem i prof. dr hab. D. Kornobis-Romanowską³⁰). Komentarze te zajmują czołowe miejsce na liście polskich opracowań dotyczących unijnych traktatów, a praca nad nimi umożliwiła mi nawiązanie współpracy z wieloma cenionymi autorami.

Jako członek kolegium, uczestniczyłam w powołaniu, a obecnie biorę udział w pracach redakcyjnych nowego anglojęzycznego kwartalnika ***Anti-Discrimination Law Review***. Ponadto jestem recenzentem monografii autorstwa H. Winnickiej, pt. *Wykonywanie zawodów prawniczych w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Analiza wybranych orzeczeń TSUE dotyczących zawodu radcy prawnego*, Warszawa 2014.

²⁹ <http://parl.sejm.gov.pl/SUE6.nsf/GlownyWWW?OpenFrameSet>

³⁰ Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

Jestem również stałym recenzentem czasopism:

- 1) *Yearbook of Polish European Studies*, wydawanego przez Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego³¹ (recenzowane artykuły pt. *European Union's Cohesion after the Enlargement: a View from Central Europe; The implications of the "Lugano II Opinion for EU external relations; EU law Flexibility; The court of the last word. Competences of the Polish Constitutional Tribunal in the field of the review of the European Union law*),
- 2) *Studiów Prawniczych*, wydawanych przez Instytut Nauk Prawnych PAN (recenzowane artykuły pt. *Współczesne rozumienie pojęcia międzynarodowego prawa gospodarczego; Ograniczenia prawa dostępu do dokumentów Unii Europejskiej na podstawie rozporządzenia 1049/2001 w sprawie publicznego dostępu do dokumentów*) oraz
- 3) *Studiów Biura Analiz Sejmowych*, wydawanych przez Kancelarię Sejmu (recenzowany artykuł pt. *Zasada równości i niedyskryminacji w regulacjach prawnych Unii Europejskiej*).

4.4 Uzyskane stypendia i granty badawcze

Powyżej opisane prace badawcze prowadziłam przy wsparciu środków krajowych i zagranicznych, uzyskanych w ramach poniżej wskazanych stypendiów i grantów badawczych:

1. lata 2006-2008 – grant badawczy przyznany przez **Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego**, sfinansowany przez Komitet Badań Naukowych (nr 1 H02A 017 30). Jego wynikiem jest monografia pt. *Ochrona interesów finansowych UE w dziedzinie polityki regionalnej*, Warszawa 2010;
2. styczeń 2008 r. – stypendium przyznane przez **Swiss Institute of Comparative Law** w Lozannie w ramach *Van Calker Scholarship Programme*, umożliwiające odbycie miesięcznego stażu w tym Instytucie;
3. lipiec 2009 r. – stypendium *Natolin Summer Research Fellowship*, ufundowane przez **Fundację Centrum Europejskie Natolin** w ramach Laboratorium Badawczego CE Natolin. Jego wynikiem jest monografia pt. *Okresowe kary pieniężne, ryczałty i korekty finansowe nakładane na państwa członkowskie za naruszenia prawa UE*, Warszawa 2010;

³¹ <http://www.ce.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2017/01/ypeslistofreviewers20151.pdf>

4. lipiec 2010 r. – stypendium *Postgraduate Research Grant Programme 2010* przyznane przez **Trybunał Obrachunkowy**. Wynikiem prac jest raport pt. *And what if the EU funds are misspent? Shared management and shared responsibility of the Member States and the Community institutions for management and control of the EU Funds*, sporządzony na rzecz Trybunału Obrachunkowego;
5. wrzesień 2012 – stypendium **wiceprezesa PAN** przyznane w ramach porozumienia o współpracy naukowej między Polską Akademią Nauk a Accademia Nazionale dei Lincei (ANL) umożliwiające odbycie pobytu naukowego w *Centro Internazionale Ricerche sul Diritto Europeo* (C.I.R.D.E.) w Bolonii;
6. lata 2013-2016 – grant badawczy przyznany przez **Narodowe Centrum Nauki** w ramach konkursu *OPUS 3*. Jego wynikiem jest monografia pt. *Korekty finansowe nakładane przez Komisję Europejską na państwa członkowskie UE za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE*, Warszawa 2017, przedstawiona w pkt 3 autoreferatu, jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego;
7. luty 2017 r. – stypendium *Leibniz* przyznane przez *Max Planck Society*, w ramach którego powstanie opracowanie pt. *Can financial penalties be imposed on the Member State for breach of common values mentioned in Article 2 TEU?*

4.5 Udział w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych

Uczestniczyłam również, jako uczestnik i kierownik, w krajowych i zagranicznych projektach badawczych, których listę zamieszczam poniżej:

1. lata 2005-2007 – uczestnik projektu badawczego pt. *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych w ramach Unii Europejskiej*, realizowanego w Instytucie Nauk Prawnych PAN, finansowanego przez Komitet Badań Naukowych. Wyniki badań przedstawiłam w rozdziale pt. *Działania naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich* (w:) A. Wróbel, W. Czapliński (red.) *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych*, Warszawa 2007, s. 265-320;
2. lata 2006-2008 – uczestnik projektu badawczego pt. *Instrumenty ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej w dziedzinie polityki regionalnej* realizowanego w Instytucie Nauk Prawnych PAN, finansowanego przez Komitet Badań Naukowych.

Wyniki badań przedstawiłam w monografii pt. *Ochrona interesów finansowych UE w dziedzinie polityki regionalnej*, Warszawa 2010;

3. lata 2008-2010 – uczestnik projektu pt. ***Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym***, realizowanego w Instytucie Nauk Prawnych PAN, finansowanego przez Komitetu Badań Naukowych. Wyniki badań przedstawiłam w rozdziale pt. *Skuteczna, proporcjonalna i odstraszająca sankcja za naruszenie prawa UE* (w:) A. Wróbel (red.) *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2011, s. 477-497;
4. 2011 – uczestnik projektu badawczego pt. ***EU model rules of evidence and procedural safeguards for the procedure of the proposed European Public Prosecutors Office***, realizowanego pod kierownictwem prof. K. Ligeti (Université du Luxembourg, Faculte de Droit d'Economie et de Finance). Wynikiem prac jest rozdział opracowany we współautorstwie z prof. dr hab. L. K. Paprzyckim i prof. dr hab E. Zielińską³² pt. *The system of vertical cooperation in administrative investigations cases* (w:) K. Ligeti (red.) *Toward a Prosecutor for the European Union. Volume 1. A Comparative Analysis*, Oxford and Portland Oregon 2012, s. 803-837;
5. lata 2013-2016 – kierownik projektu badawczego pt. ***Sankcje finansowe nakładane na państwa członkowskie przez instytucje UE***, sfinansowanego z Narodowego Centrum Nauki w ramach konkursu *OPUS 3*. Wynikiem projektu jest monografia pt. *Korekty finansowe nakładane przez Komisję Europejską na państwa członkowskie UE za niezgodne z prawem wydatkowanie funduszy UE*, Warszawa 2017, przedstawiona w pkt 3 autoreferatu, jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

³² Oświadczenie o współautorstwie stanowi załącznik 6 do wniosku.

4.6 Udział w konferencjach naukowych

Aktywnie uczestniczę w konferencjach naukowych organizowanych w kraju i za granicą. Poniżej przedstawiam wykaz najważniejszych konferencji, na których wygłosiłam referaty.

4.6.1 Referaty wygłoszone w języku polskim

Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora:

1. referat pt. *Współpraca europejskich i krajowych instytucji administracyjnych odpowiedzialnych za ochronę interesów finansowych UE – jakie perspektywy?* – wygłoszony podczas konferencji naukowej pt. *Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości a ochrona interesów finansowych Wspólnoty Europejskiej*, Warszawa, 15-17 listopada 2007 r. Referat ten został opublikowany w formie rozdziału pt. *Podział zarządzania, jako metoda podziału obowiązków zapewniających ochronę interesów finansowych Wspólnoty w dziedzinie polityki regionalnej* w monografii pod redakcją C. Nowak, *Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości a ochrona interesów finansowych WE*, Warszawa 2008, s. 167-181;
2. referat pt. *Działania naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich* – wygłoszony podczas konferencji naukowej pt. *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych*, Warszawa maj 2006 r. Referat został opublikowany pod niezmiennym tytułem w monografii pod redakcją A. Wróbel, W. Czapliński, *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych*, Warszawa 2007, s. 265-320.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora:

3. referat pt. *Finansowe skutki naruszenia prawa wspólnotowego przez państwo członkowskie w dziedzinie polityki regionalnej* – wygłoszony podczas konferencji naukowej pt. *Polityczne i prawne aspekty integracji europejskiej – stan obecny i perspektywy*, Toruń 14-15 maja 2009 r. Referat został opublikowany pod niezmiennym tytułem w monografii pod redakcją J. Maliszewska-Nienartowicz, *Organizacja i funkcjonowanie Unii Europejskiej. Zagadnienia wybrane*, Toruń 2009, s. 229-249;
4. referat pt. *Skuteczna, proporcjonalna i odstraszająca sankcja za naruszenie prawa UE* – wygłoszony podczas konferencji naukowej *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów*

międzynarodowych w polskim porządku prawnym, Warszawa, 8 stycznia 2010 r. Referat ten został opublikowany w formie rozdziału pt. *Skuteczna, proporcjonalna i odstraszająca sankcja za naruszenie prawa UE* w monografii pod redakcją A. Wróbel, pt. *Zapewnienie skuteczności orzeczeń sądów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2011, s. 477-497;

5. wykład pt. ***Prawo Unii Europejskiej a prawo krajowe – skutki kolizji między systemami prawnymi*** – wygłoszony w ramach sejmowego programu edukacyjnego *Prezydencja 2011*, Warszawa 2011. Został on opublikowany w formie rozdziału pt. *Skutki naruszenia prawa Unii Europejskiej przez państwo członkowskie* w monografii pod redakcją B. Pawłowskiego, *Prawo europejskie w pracach parlamentarnych*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2011, zeszyt 6, s. 1-19;
6. referat pt. ***Instytucjonalne ramy współpracy w sprawach nieprawidłowości subwencyjnych naruszających interesy finansowe UE*** – wygłoszony podczas konferencji naukowej pt. *Zwalczanie nieprawidłowości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej - aspekty administracyjno- i karnoprawne*", Warszawa, 14 kwietnia 2011 r. Referat ten został opublikowany w formie rozdziału pt. *Protection of the EU budget expenditure - recent tendencies* w monografii pod redakcją C. Nowak, *Fight against EU Fraud. Administrative and criminal law issues*, Warszawa 2011, s. 41-72;
7. referat pt. ***Gry hazardowe w Internecie – ustępstwo wobec swobód rynku wewnętrznego?*** – wygłoszony podczas konferencji naukowej pt. *20 lat rynku wewnętrznego 1992-2012*, Warszawa, 2 marca 2012 r. Referat, pod niezmienionym tytułem, został opublikowany w formie artykułu w *Europejskim Przeglądzie Sądowym* 2012, nr 1, s. 15-21;
8. referat pt. ***Ochrona prawna w dziedzinie wydatkowania funduszy UE*** wygłoszony podczas konferencji naukowej pt. *Unia Europejska w roli gwaranta i promotora praw podstawowych* zorganizowanej przez Centrum Doskonałości im. J. Monneta, Wrocław, 24-25 listopada 2014 r. Referat został opublikowany w formie artykułu pt. *Ochrona praw podstawowych w wydatkowaniu funduszy UE*, *Państwo i Prawo* 2015, z. 12, s. 25-45;
9. referat pt. ***Let's do the soft-law... it's much easier - comments on the European Commission' notes on financial engineering instruments adopted in the cohesion policy*** – wygłoszony podczas zjazdu Katedr Prawa Międzynarodowego Publicznego i Prawa Europejskiego, Kroczyce, 14-16 maja 2014 r. Referat, w formie artykułu, został opublikowany w monografii pod redakcją B. Mikołajczyk, J. Nowakowska-Małusecka (red.) *New Challenges for International Organizations*, Katowice 2016;

10. referat pt. *Skutki nieprawidłowego wydatkowania funduszy UE – wymogi ustanowione w prawie UE i orzecznictwie sądów unijnych* – wygłoszony podczas konferencji pt. *Prawne aspekty pomocy finansowej ze środków Unii Europejskiej* organizowanej przez Okręgową Izbę Radców Prawnych, Warszawa, 1 grudnia 2015 r.

4.6.2 Referaty wygłoszone w językach obcych

Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora:

1. referat pt. *Third pillar problems of the first pillar of the EU* – wygłoszony podczas konferencji pt. *Internal Security of the European Union*, zorganizowanej w ramach projektu badawczego SECURINT przez Marie Curie Chair of Excellence, University Robert Schuman, Strasbourg, 2-6 lipiec 2007 r.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora:

2. referat pt. *Judicial dialogue of the Polish Constitutional Tribunal in the EU matters* – wygłoszony podczas konferencji pt. *The Constitutional Courts and the Legal Community: What about Dialog?*, III Colloqui de Justicia Constitutional D 'Andorra zorganizowanej przez Trybunał Konstytucyjny w Andorze, Andorra, 1-2 grudnia 2011 r.;
3. wykład pt. *Application of the EU law in the Polish legal order, including the problems related to the EU Charter of Fundamental Rights* – wygłoszony w *Centro Internazionale Ricerche sul Diritto Europeo* (C.I.R.D.E.) w Bolonii na zaproszenie prof. Lucii Sereny Rosii, Bolonia, wrzesień 2012 r.,
4. referat pt. *Financial Corrections Applied to Agricultural and Cohesion Expenditures: Effective Instrument to Improve the Accountability in the EU?* – wygłoszony podczas 45. konferencji zorganizowanej przez stowarzyszenie naukowe *The Academic Association for Contemporary European Studies (UACES)*, Bilbao, 7-9 września 2015r.;
5. referat pt. *Between the devil and the deep blue sea – the CJEU case-law on financial corrections imposed by the Commission on the Member States* – wygłoszony podczas konferencji zorganizowanej przez Uniwersytet w Luksemburgu, Luksemburg, 23-24 maja 2016 r. Zostanie on opublikowany jako artykuł w *Journal of Contemporary European*

Research 2017, No 3, Special edition *Pushing the Boundaries: New Research on the Activism of EU Supranational Institutions*³³).

6. referat pt. *Do financial corrections make the European Union' more accountable?* – wygłoszony podczas konferencji zorganizowanej przez Uniwersytet w Maastricht, Maastricht, 26-27 maja 2016 r.

4.7 Obowiązki organizacyjne w Instytucie Nauk Prawnych PAN

Działalność naukową prowadzę w Instytucie Nauk Prawnych PAN, w Zakładzie Prawa Europejskiego, gdzie zostałam zatrudniona najpierw jako asystent (2004), a następnie, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, jako adiunkt (2009). Oprócz pracy badawczej, w INP PAN wykonywałam również obowiązki organizacyjne. W latach 2005-2007 byłam sekretarzem Podyplomowego Studium Prawa Europejskiego, organizowanego przez INP PAN dla sędziów sądów administracyjnych. W latach 2010-2013 pełniłam obowiązki kierownika Zespołu Prawa Europejskiego, a w latach 2012-2014 byłam członkiem Rady Naukowej INP PAN reprezentującym niesamodzielną pracowników naukowych. W 2013 r. otrzymałam nagrodę dyrektora INP PAN za wyróżniające osiągnięcia w pracy naukowej.

Justyna Łacny

³³ Pismo potwierdzające przyjęcie do druku stanowi załącznik nr 7 do wniosku.